

Розділ 4 ВІТЧИЗНЯНИЙ І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ ОСВІТИ

УДК 37.035:172.15]:355.01

Белан Тетяна

ORCID 0000-0002-4329-3080

Researcher ID HGA-2602-2022

Scopus-Author ID 59242127700

Кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри педагогіки, психології і методики технологічної освіти,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів, Україна) E-mail: tatjanabelan@ukr.net

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Мета роботи. Метою роботи є дослідження сучасних підходів до національно-патріотичного виховання дітей та молоді в закладах освіти в умовах воєнного стану, а також визначення ефективних методів та форм його реалізації на різних рівнях освіти.

Методологія. У дослідженні використано методи аналізу наукової літератури, нормативно-правових документів у сфері освіти та національно-патріотичного виховання, а також узагальнення практичного досвіду педагогів-науковців щодо впровадження патріотичного виховання в умовах воєнного стану.

Наукова новизна. Наукова новизна роботи полягає в узагальненні та систематизації сучасних методів і підходів до національно-патріотичного виховання дітей та молоді в умовах воєнного стану, а також в акцентуванні ролі закладів освіти у формуванні патріотичної свідомості підростаючого покоління.

Висновки. Національно-патріотичне виховання є ключовим фактором у формуванні свідомих та відповідальних громадян України, особливо в умовах воєнного стану. Системне та безперервне виховання патріотизму серед молодого покоління на всіх рівнях освіти, від дошкільної до вищої та позашкільної, є необхідним. Це передбачає не лише вивчення історії та культури України, але й активне залучення здобувачів освіти до діяльності, що розвивають національну свідомість, моральні цінності та готовність захищати і розбудовувати свою країну. Національно-патріотичне виховання має вирішальне значення для формування інформованих та відповідальних громадян, глибоко пов'язаних з історією, культурою та цінностями своєї країни. Виховуючи почуття гордості та лояльності у молоді, заклади освіти можуть сприяти створенню міцного фундаменту для відданого та свідомого громадянства. Саме завдяки цій освіті майбутні покоління зможуть продовжувати підтримувати та плекати традиції та цінності, які визначають їхню країну.

Ключові слова: національно-патріотичне виховання, заклади освіти, патріотизм, методи виховання.

© Белан Т., 2024

201

DOI: 10.58407/visnik.242937

Постановка проблеми. Патріотичне виховання молоді має велике значення для формування свідомих та відповідальних громадян своєї Батьківщини. Це процес, який містить у собі не лише навчання історії своєї країни, але й розвиток культури, взаємоповаги та розуміння цінностей, які є основою національної ідентичності. Події, які відбуваються на території нашої незалежної держави сьогодні, а це війна росії проти українського народу, загострили і так актуальне питання виховання національного патріотизму молоді. Патріотизм – одна з найважливіших цінностей, яка характерна усім сферам суспільного і національного життя, найважливіша духовна якість особистості, характеристика найвищого рівня розвитку особистості, що виражається в ініціативній діяльності та самореалізації свого служіння інтересам Батьківщини.

Національно-патріотичне виховання дітей та молоді – одна з основних умов національної безпеки України. Тому сьогодні головною метою педагогічних колективів закладів освіти є планомірна виховна діяльність, спрямована на формування патріотизму у здобувачів освіти – ціннісної основи нашого суспільства, громадянського обов'язку, почуття власної гідності, працелюбності, внутрішніх мотивів для саморозвитку [6, 41].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових джерел свідчить про значний інтерес дослідників до проблеми національно-патріотичного виховання. Серед науковців, які досліджували питання національно-патріотичного виховання в умовах воєнного стану, можна виділити: Лук'янчикову Д., Шевчук Г., Кравченко Л., Безлюдну Н., Калиту Н., Пантюк М., Керницьку Т., Пахомова І., Захаренка С., Коваленко О. Однак залишається потреба в подальшому узагальненні та систематизації сучасних підходів і методів його реалізації на різних рівнях освіти.

Метою статті є дослідження сучасних підходів до національно-патріотичного виховання дітей та молоді в закладах освіти в умовах воєнного стану, а також визначення ефективних методів та форм його реалізації на різних рівнях освіти.

Виклад основного матеріалу. Розвиток національної освіти та патріотичного виховання завжди був важливим фактором забезпечення національної безпеки та зміцнення країни. Сьогодні ця проблема – національно-патріотичне виховання дітей та підлітків – стає дедалі гострішою, оскільки молоде покоління живе, навчається та формується в умовах війни, яку розв'язала російська федерація на території України. Ці жакливі події неминуче спонукають до пошуку нових шляхів організації процесу виховання молодого покоління. В умовах російської збройної агресії виховання національного патріотизму потребує системного впровадження нових шляхів і методів взаємодії з учнями [12].

Суть поняття «патріотизм» в українській науковій педагогічній думці відіграє важливу роль і має багато аспектів, що розглядають вчені, викладачі, учителі. Патріотизм є однією з важливих складових національної свідомості і виховання молодого покоління, тому його розуміння та передача сутності поняття здобувачам освіти має велике значення для формування патріотичних цінностей молоді. Патріотизм – це почуття прив'язаності до власної країни, готовність служити їй, захищати її інтереси та сприяти її розвитку. Патріотизм – це глибоке почуття любові, відданості та гордості за свою Батьківщину. Патріотизм – це не просто емоційне ставлення, а й активне прагнення підтримувати, захищати і розвивати свою країну, взяти участь в її житті, історії та культурі. Патріотизм також складається з почуття гордості за свою країну і бажання внести свій внесок у її покращення.

У Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України зазначено, що «національно-патріотичне виховання дітей та молоді – це комплексна, систематична і цілеспрямована діяльність органів державної влади і місцевого самоврядування, закладів освіти, сім'ї, громадських об'єднань і благодійних релігійних організацій та інших установ, щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяти її становленню, правової, демократичної та соціальної країни Найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, країни, нації» [7].

Кравченко Л. зазначає, що зараз, як ніколи, актуальним є відродження в українському суспільстві справжніх почуттів патріотизму як духовної, моральної та соціальної цінності, формування серед студентської молоді громадянської ініціативи свідомих громадян України, які мають суспільно значущу якість. У різні часи та епохи в усіх цивілізованих країнах родини, заклади освіти та суспільства проповідували важливість формування громадянина, патріота. Безперечно, велика роль у вихованні справжнього патріота належить самим закладам освіти [5].

Сучасні підходи до сутності національно-патріотичного виховання учнів є актуальною темою в освітній сфері, оскільки вони визначають спрямованість виховного процесу та впливають на формування молодого покоління. Виховання учнів у дусі національної патріотичності має значення не тільки для зміцнення ідентичності кожної держави, але й для розвитку патріотичних почуттів, громадянської відповідальності та активної громадянської позиції учнів.

Дуже важливо, щоб цілеспрямована діяльність усіх закладів освіти (заклади дошкільної освіти, заклади загальної середньої освіти, заклади позашкільної освіти, заклади професійно-технічної освіти, заклади вищої освіти), які беруть участь у вихованні дітей та молоді, була системною і безперервною.

Безлюдна Н. досліджує особливості національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах воєнного стану. Молодший шкільний вік, як зазначає дослідниця, є особливим періодом становлення особистості, з точки зору набуття соціального досвіду, подальшого формування високого

рівня національної самосвідомості, активної громадянської позиції, готовності захищати національні інтереси, незалежність і цілісність України, відстоювати інтереси країни та національний суверенітет [1].

Дієвими формами організації національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах воєнного стану на думку Безлюдної Н. є організація зустрічей (онлайн-зустрічей) з воїнами та їхніми рідними, волонтерами, постраждалими внаслідок російсько-української війни, внутрішньо переміщеними особами; організація майстеркласів із залученням волонтерів, дітей та батьків із створення сувенірів для бійців ЗСУ, плетіння маскувальних сіток, організація флешмобів щодо підтримки бойових дій ЗСУ, виставок творчих робіт молодших школярів та їх батьків, невеликих концертів для біженців та солдат; залучення дітей до військово-патріотичних дитячих організацій і таборів, метою яких є виховання самовідданих, свідомих захисників Батьківщини, готових за будь-яких умов захищати територіальну цілісність і незалежність України («Сокіл» («Джура»)) [1].

Калита Н. та Пантук М. зазначають, що у національно-патріотичному вихованні молодших школярів варто наголошувати на повазі до традицій і звичаїв нашого народу, які дотримуються вдома і підтримуються в школі. Молодші школярі із задоволенням беруть участь у народних забавах: вертепі, колядці, шедрівці, розмальовуванні писанки тощо. Діти знайомляться з народною творчістю, ремеслами, беруть участь у діалогах, зустрічаються із захисниками нашої країни, їздять на екскурсії, користуються народними обрядами на канікулах тощо. Через усну народну творчість педагоги виховують у молодших школярів інтерес до історичного розвитку української мови та культури. Виховання національного патріотизму в шкільних умовах набуває змісту, форм і методів, очікуваних ефектів як базових компетентностей і реалізується в навчальних програмах різних підрозділів освіти в цілому [3].

Надзвичайно важливу роль у формуванні національно-патріотичної свідомості учнів відіграють заклади загальної середньої освіти. У період 5-9 класів, учні активно формують свої світоглядні позиції, цінності та моральні принципи. Школа повинна стати не лише місцем отримання знань, але й осередком виховання майбутніх патріотів, здатних усвідомлено підтримувати та захищати свою країну. Важливим аспектом є глибоке ознайомлення учнів з історією та культурою України. Через вивчення визначних подій, національних традицій та культурних надбань формується почуття гордості за свою спадщину та розуміння унікальності українського народу. Це може бути реалізовано через інтеграцію національно-патріотичної тематики в навчальні предмети, проведення тематичних уроків та проєктів, які стимулюють цікавість та активну участь школярів. Виховання поваги до державних символів: прапора, герба та гімну, також є невід'ємною частиною цього процесу [11].

Особливу увагу слід приділити формуванню громадянської свідомості та активної життєвої позиції старшокласників. Учні повинні усвідомлювати свої права та обов'язки, бути готовими брати участь у суспільному житті та робити внесок у розвиток громади. Це може бути участь у волонтерських проєктах, екологічних акціях, благодійних заходах, що розвиває почуття відповідальності та співчуття до інших. Дотримання принципів національно-патріотичного виховання допоможе зберегти культурну та історичну спадщину країни, підвищить національну самосвідомість, сприятиме зростанню патріотизму та громадської свідомості. Національно-патріотичне виховання учнів є ключовим компонентом освітнього процесу, що забезпечує формування свідомих, відповідальних та патріотично налаштованих громадян. У світі глобалізації та культурної різноманітності необхідно виховувати в учнів любов до Батьківщини, розуміння її історії та культури, повагу до національних символів та формувати патріотичну самосвідомість і громадянську позицію [9; 10].

Позашкільна освіта відіграє важливу роль у формуванні національно-патріотичної свідомості дітей та молоді. Вона пропонує широкий спектр діяльностей, які не лише розвивають таланти учнів, але й сприяють вихованню любові до Батьківщини та активної громадянської позиції. Завдання педагогів і батьків полягає в тому, щоб навчити молоде покоління цінувати свою країну, переживати з нею всі труднощі та працювати задля її процвітання [2].

Формування патріотизму починається з любові до сім'ї, рідного дому, вулиці та міста. Позашкільні заклади мають унікальні можливості для розвитку цього почуття, адже вони можуть залучити дітей до різноманітних творчих та пізнавальних заходів. Через постійний контакт з матеріальною та духовною культурою свого народу діти глибше усвідомлюють свою національну ідентичність. Позашкільна освіта має великий потенціал для національно-патріотичного виховання. Через різноманітні форми діяльності вона сприяє формуванню у дітей любові до Батьківщини, поваги до національних традицій та готовності активно брати участь у житті суспільства. Це особливо важливо в умовах воєнного стану, коли країна потребує згуртованості та підтримки кожного громадянина.

У формуванні патріотичних поглядів і переконань учнів закладів професійно-технічної освіти надзвичайно важливо створювати ситуації, у яких вони потребують відстоювання власної думки. Такий підхід сприяє не лише формуванню особистих поглядів, але й зміцненню внутрішньої позиції, розвитку здатності утверджувати власні адекватні переконання щодо свого народу, держави та світової спільноти. Це веде до зміни поглядів на суспільні явища, формування життєвої та громадянської позиції, переоцінки цінностей [4, 15].

Пахомов І. зазначає, що одним із прикладів ефективного національно-патріотичного виховання в закладах професійно-технічної освіти є програма «Я – патріот, я – громадянин України». Метою цієї програми є виховання учня як національно свідомої, фізично здорової, життєво і соціально компетентної особистості, здатної самостійно приймати рішення у різних життєвих ситуаціях. Завдання програми

містять виховання поваги до закону та усвідомлення особистої відповідальності за державу; формування почуття патріотизму, національної гідності, поваги до рідної мови; прагнення до фізичної досконалості та здорового способу життя; любов до рідного краю та його національних цінностей; розвиток моральних якостей: чуйності, справедливості, чесності, милосердя, взаємодопомоги, товарищескості, поваги до особистості; розуміння необхідності гармонійного співіснування людини і природи, інтересу до її пізнання та збереження її багатств [8, 19].

Національно-патріотичне виховання у закладах професійно-технічної освіти є ключовим елементом формування свідомих громадян, здатних активно долучатися до розбудови та захисту України. Через систематичну та цілеспрямовану роботу, використання різноманітних методів та форм роботи, заклади професійно-технічної освіти сприяють вихованню покоління, яке з повагою ставиться до історії та культури свого народу, володіє високими моральними якостями та готове до активної участі у житті суспільства.

Національно-патріотичне виховання студентів закладів вищої освіти було, є і буде (особливо в умовах воєнного стану) невід'ємною складовою освітнього процесу. Завдяки комплексному підходу, що поєднує навчальну, позанавчальну, самостійну діяльність студентів, використовуючи при цьому інноваційні методики та інтерактивні методи виховання, можна виховати покоління свідомих громадян, готових до активної участі у відбудові та розвитку України.

Національно-патріотичне виховання студентів в університеті є важливою складовою формування свідомого громадянина та майбутнього професіонала. Форми і методи, які можуть бути використані у процесі виховання: лекції, практичні та семінарські заняття (організація навчальних занять, на яких студенти ознайомлюються з історією країни, культурою, традиціями та важливістю патріотизму); тематичні заходи (проведення конкурсів, фестивалів, публічних лекцій і круглих столів, присвячених національній ідентичності, українським традиціям та видатним історичним постатям); волонтерство (заохочення студентів до участі у волонтерських проєктах, які спрямовані на допомогу українським військовим, інвалідам війни, а також у підтримку культурних та освітніх ініціатив); створення патріотичних клубів та об'єднань, де студенти можуть зустрічатися, обговорювати актуальні питання, брати участь у громадських ініціативах; проходження виробничих практик на державних підприємствах та в освітніх установах, що сприяють розвитку національної свідомості; використання інформаційних технологій, зокрема, платформ для дистанційного навчання, де студенти можуть проходити курси з національно-патріотичного виховання; організація і проведення мистецьких заходів (проведення концертів, виставок, театралізованих вистав, які популяризують українську культуру та мистецтво) тощо.

Ці методи і форми можуть бути адаптовані в залежності від специфіки закладу вищої освіти та його студентської аудиторії. Головне – залучити студентів до активної участі у процесі виховання та розвитку патріотичних цінностей.

Висновки. Національно-патріотичне виховання є надзвичайно важливим для формування свідомих та відповідальних громадян України, особливо в умовах воєнного стану. На всіх рівнях освіти, від дошкільної до вищої та позашкільної, необхідно системно та безперервно виховувати патріотизм серед молоді. Це може бути не лише вивчення історії та культури України, але й залучення здобувачів освіти до діяльності, які розвивають національну свідомість, моральні цінності та готовність захищати і розбудовувати свою країну. Заклади освіти відіграють ключову роль у цьому процесі, інтегруючи національно-патріотичну тематику в навчальні програми, організовуючи заходи, що сприяють патріотизму та створюючи середовище, де учні можуть активно брати участь і висловлювати свої думки. Національно-патріотичне виховання має вирішальне значення для формування інформованих та відповідальних громадян, глибоко пов'язаних з історією, культурою та цінностями своєї країни. Виховуючи почуття гордості та лояльності у студентів, вищі заклади освіти можуть сприяти створенню міцного фундаменту для відданого та свідомого громадянства. Завдяки навчальній та позанавчальній діяльності, спрямованій на національно-патріотичне виховання, студенти можуть глибше зрозуміти свою роль у сприянні прогресу та розвитку своєї нації. Саме завдяки цій освіті майбутні покоління зможуть продовжувати підтримувати та плекати традиції та цінності, які визначають їхню країну.

References

1. Безлюдна Н. Особливості національно-патріотичного виховання молодших школярів в умовах воєнного стану. *Збірник наукових праць «Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи»*. № 2(8), 2022.
Bezliudna, N. (2022). Osoblyvosti natsionalno-patriotychnoho vykhovannia molodshykh shkoliariv v umovakh voiennoho stanu [Features of national-patriotic education of primary school students under martial law conditions]. *Zbirnyk naukovykh prats «Psykhologo-pedahohichni problemy suchasnoi shkoly» – Collection of Scientific Works «Psychological and Pedagogical Problems of the Modern School»*. 2(8). [in Ukrainian].
2. Захаренко С., Коваленко О. Формування громадянина-патріота у педагогічній системі. *Рідна школа*, 2013. № 6. С. 36–40.
Zakharenko, S., Kovalenko, O. (2013). Formuvannia hromadianyna-patriota u pedahohichnii systemi [Formation of a citizen-patriot in the pedagogical system]. *Ridna shkola – Native School*. 6. 36–40. [in Ukrainian].

3. Калита Н., Пантюк М. Національно-патріотичне виховання учнів початкової школи. *Молодь і ринок*. № 10 (196), 2021.
Kalyta, N., Pantiuk, M. (2021). Natsionalno-patriotychne vykhovannia uchniv pochatkovoї shkoly [National-patriotic education of primary school students]. *Molod i rynek – Youth and Market*. 10 (196). [in Ukrainian].
4. Керницька Т. Виховання національно-патріотичних цінностей – пріоритетне завдання виховної системи ПТНЗ. URL: https://4vpupo.org.ua/download/metod_prob/vikh_patriot_tsin.pdf (дата звернення: 22.10.2024).
Kernytska, T. Vykhovannia natsionalno-patriotychnykh tsinnosti – priorytetne zavdannia vykhovnoi systemy PTNZ [Fostering national-patriotic values – a priority task of the vocational education system]. Retrieved from: https://4vpupo.org.ua/download/metod_prob/vikh_patriot_tsin.pdf [in Ukrainian].
5. Кравченко Л. Національно-патріотичне виховання – пріоритетний напрям. *Професійна освіта*. № 4, 2022. С. 42.
Kravchenko, L. (2022). Natsionalno-patriotychne vykhovannia – prioryetnyi napriam [National-patriotic education – a priority direction]. *Profesiina osvita – Professional Education*. 4. 42. [in Ukrainian].
6. Лук'янчикова Д. Національно-патріотичне виховання учнівської молоді в умовах воєнного стану. *Професійна освіта*. № 4 (97), 2022. С. 41.
Luk'ianchykova, D. (2022). Natsionalno-patriotychne vykhovannia uchnivskoi molodi v umovakh voiennoho stanu [National-patriotic education of student youth under martial law conditions]. *Profesiina osvita – Professional Education*. 4 (97). 41. [in Ukrainian].
7. Наказ № 527 від 06.06.2022 Про деякі питання національно-патріотичного. *Аналітично-правова система ZakonOnline*. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/506238___736214 (дата звернення: 22.10.2024).
Nakaz No. 527 vid 06.06.2022 «Pro deiaki pytannia natsionalno-patriotychnoho vykhovannia» [Order No. 527 dated 06.06.2022 «On some issues of national-patriotic education»]. *Analitychno-pravova systema ZakonOnline – Analytical-Legal System ZakonOnline*. Retrieved from: https://zakononline.com.ua/documents/show/506238___736214 [in Ukrainian].
8. Пахомов І. В. Національно-патріотичне виховання здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти в умовах воєнного стану: електронний навчальний курс. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2023.
Pakhomov, I. V. (2023). Natsionalno-patriotychne vykhovannia zdobuvachiv profesiinoi (profesiino-tekhnichnoi) osvity v umovakh voiennoho stanu: elektronnyi navchalnyi kurs [National-patriotic education of vocational (vocational-technical) education students under martial law conditions: electronic training course]. Bila Tserkva, Ukraine: BINPO DZVO «UMO» NAPN Ukrainy. [in Ukrainian].
9. Про затвердження Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/673-2021-п> (дата звернення: 22.10.2024).
Pro zatverdzhennia Derzhavnoi tsil'ovoi sotsialnoi prohramy natsionalno-patriotychnoho vykhovannia na period do 2025 roku ta vnesennia zmin do deiakykh postanov Kabinetu Ministriv Ukrainy [On the approval of the State Target Social Program of National-Patriotic Education for the period up to 2025 and amendments to some resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/673-2021-п> [in Ukrainian].
10. Про освіту. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 22.10.2024).
Pro osvitu [On Education]. Ofitsiinyi veb-portal Verkhovnoi Rady Ukrainy – Official Web Portal of the Parliament of Ukraine. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [in Ukrainian].
11. Про охорону культурної спадщини. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14> (дата звернення: 22.10.2024).
Pro okhoronu kulturnoi spadshchyny [On the Protection of Cultural Heritage]. Ofitsiinyi veb-portal Verkhovnoi Rady Ukrainy – Official Web Portal of the Parliament of Ukraine. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14> [in Ukrainian].
12. Шевчук Г. Національно-патріотичне виховання молоді в умовах війни. *Наукові інновації та передові технології*. № 5(19), 2023.
Shevchuk, H. (2023). Natsionalno-patriotychne vykhovannia molodi v umovakh viiny [National-patriotic education of youth in wartime conditions]. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnolohii – Scientific Innovations and Advanced Technologies*. 5 (19). [in Ukrainian].

Belan T.

ORCID 0000-0002-4329-3080

Researcher ID HGA-2602-2022

Scopus-Author ID 59242127700

PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of Pedagogy, Psychology
and Methodology of Technological Education,

T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine), E-mail: tatjanabelan@ukr.net

NATIONAL-PATRIOTIC EDUCATION OF CHILDREN AND YOUTH IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER MARTIAL LAW CONDITIONS

The goal of the work. *The purpose of the work is to study modern approaches to national-patriotic education of children and youth in educational institutions under martial law conditions, as well as to determine effective methods and forms of its implementation at different levels of education.*

Methodology. *The study used methods of analysis of scientific literature, normative-legal documents in the field of education and national-patriotic education, as well as generalization of the practical experience of educational institutions regarding the implementation of patriotic education under martial law conditions.*

Scientific novelty. *The scientific novelty of the work lies in the generalization and systematization of modern methods and approaches to national-patriotic education of children and youth under martial law conditions, as well as in emphasizing the role of educational institutions in forming the patriotic consciousness of the younger generation.*

Conclusions. *National-patriotic education is a key factor in the formation of conscious and responsible citizens of Ukraine, especially in the conditions of martial law. Systematic and continuous education of patriotism among the younger generation at all levels of education, from preschool to higher education and extracurricular, is necessary. This involves not only the study of the history and culture of Ukraine, but also the active involvement of students in activities that develop national consciousness, moral values, and readiness to defend and develop their country. National-patriotic education is crucial for the formation of informed and responsible citizens deeply connected to the history, culture and values of their country. By fostering a sense of pride and loyalty in young people, educational institutions can contribute to the creation of a solid foundation for committed and conscious citizenship. It is through this education that future generations will be able to continue to support and nurture the traditions and values that define their country.*

Key words: *national-patriotic education, educational institutions, patriotism, methods of education.*

Стаття надійшла до редакції 05.11.2024 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор **В. М. Ребенюк**